

POLITYKA

P O M O C N I K   H I S T O R Y C Z N Y

Nr 6/2021 wydanie drugie Cena 25,99 zł (w tym 8% VAT) Indeks 403652

Polska i Polacy między Grudniem '70 a Sierpniem '80

DEKADA GIERKA

DEKADA GIERKA 1970-1980

Wszystkie twarze niemieckiej Rzeszy

POLITYKA

POMOCNIK HISTORYCZNY

Nr 5/2021 Cena 25,99 zł (w tym 8% VAT) Indeks: 403652 ISSN: 2391-7717

Dzieje Niemców

Historia aż nazbyt bogata

- Od Germanów i Ottonów do Angeli Merkel • Trzy Rzesze, trzy republiki
- Cesarze, królowie, kanclerze • Humanści i zbrodniarze • Triumfy i trauma

Do kupienia
w dobrych kioskach
i na sklep.polityka.pl

Na okładce: **Edward Gierek,**
I sekretarz KC PZPR
w latach 1970–80,
rysunek współczesny
autorstwa Marty Frej, 2020 r.

Rewitalizacja mitu

Gdy przed laty przygotowaliśmy „Pomocnik Historyczny” o tzw. dekadzie Gierka, z niemalym zdziwieniem odnotowaliśmy świeży chwyt reklamowy producenta „szynki jak za Gierka” (sami pamiętaliśmy z tamtych lat raczej kartki nie tylko na mięso i wędliny). Jeszcze bardziej zdumiały nas wówczas słowa Jarosława Kaczyńskiego, który – prezentujący się wcześniej jako wzorcowy antykomunista i lustrator – w kampanii prezydenckiej w 2010 r. (startował jako kandydat PiS) ciepło wypowiedział się o byłym I sekretarzu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej jako komuniście patriotcie, który chciał silnej Polski, a nawet miał mocarstwowe ambicje.

Dziś sprawy zaszły o wiele dalej. Nie chodzi tylko o komizm nazwy „szynka jak za Gierka” (która sprzedaje się w najlepsze). Blask odzyskała figura „ojca narodu”, „dobrego pasterza”, co to może nie wszystko mu się udaje, ale ma dobre intencje. A w licznych kręgach społeczeństwa odrodziło się myślenie, że socjalne transfery („władza dzieli się pieniędzmi”) usprawiedliwiają zadłużenie, upartyjnienie, nepotyzm i co tam jeszcze.

Tym bardziej warto jednym przypomnieć, a innym opowiedzieć, jak się sprawy miały w dekadzie Gierka. Ramy tej epoki wyznaczyły robotnicze strajki w grudniu 1979 r. i w sierpniu 1980 r. Zaczynała się ona względnym liberalizmem („bigosowy socjalizm”), jakimś tam uhonorowaniem marzeń Polaków o dostatku (lepsze zaopatrzenie sklepów, własne mieszkanie, mały samochodzik), a kończyła – zapaścią gospodarczą, ogołoceniem rynku, zadłużeniem państwa, bezradnością władzy, narastającą frustracją społeczeństwa i powstaniem zorganizowanej opozycji demokratycznej.

Zapraszamy w podróż do źródeł legendy o peerelowskiej *belle époque*.

Jerzy Baczyński
redaktor naczelny POLITYKI

Leszek Będkowski
redaktor POMOCNIKÓW HISTORYCZNYCH

spis treści

PZPR: Pokoleniowa zmiana warty Skąd się wziął Edward Gierek?	8	Wars wita was Podróże handlowe Polaków	80	detale	
Pomnik i fundament Co się wydarzyło w grudniu 1970 r.?	14	Zdrowie na budowie! Topografia pijaństwa	83	Kalendarium	5
Przerwana dekada Wzlot i upadek sekretarza ze Śląska	18	Jak Gierek z Ziętkiem W śląskim maceczniku	86	Hasła dekady	23
Bigosowy socjalizm Ideologia lat 70.	25	Kolejka po kulturę Polaków portret własny	92	Ustrój PRL	24
Cena szynki Za fasadą bigosowego socjalizmu	31	Między skokiem Fortuny a gestem Kozakiewicza Sportowe wydarzenia dekady	98	Piotr Jaroszewicz – tajemnica życia i śmierci	30
Wielki Brat i bracia mniejsi Obóz demoludów	35	Opozycja epistolarna 1975: Rok przełomu	104	Scenki z 1972 r.	34
Polak potrafi Mit dziesiątej potęgi świata	40	Wiosna opozycji Zanim powstał KOR	107	Nomenklatura	36
Pałatyni i baronowie Życie wewnątrzpartyjne	44	Bunt czerwcowy 1976: Koniec sielanki	110	Probierz patentowy	42
Druga Polska Propaganda sukcesu	49	Narodziny KOR Inteligencja w obronie robotników	115	Młodzieżowe kuźnie kadr	46
Aby Polska rosła w siłę... Gospodarka lat 70.	54	Na początku było sito Drugi obieg wydawniczy	120	Zamek Królewski	50
...a ludzie żyli dostatnio Konsumpcyjne aspiracje Polaków	60	„Nam się to nie opłaci” Władze wobec opozycji	125	Udane i nieudane zakupy licencyjne – lista osobista	56
Maluch dla każdego Program masowej motoryzacji	64	Za i przeciw Polityka PZPR wobec Kościoła	128	Manewr gospodarczy – mission impossible	58
Klucze do M-3 Mieszkań dużo i dużo za mało	68	Iluzja finlandyzacji Polityka zagraniczna	132	Gierkówka	65
Polski problem nr 1 Jak to było z szynką za Gierka?	71	Zimno, ciepło, gorąco Ostatnie miesiące dekady Gierka	136	Trasa Łazienkowska	68
Polak naprawdę potrafi Drugi obieg gospodarczy	76	Narodziny mitu <i>belle époque</i> Pamięć o Gierku	145	Władza też pije	84
				Lot polskiego astronauty	91
				Front ideowo-polityczny i POLITYKA nie po linii	103
				Opozycja poza KOR	118
				Wolne słowo w PRL	122
				Edward Gierek – upadek i mit	142
				1980: Bunt, porozumienie, Solidarność	144

autorzy

Jerzy Eisler, prof. dr hab., dyr. Oddziału IPN w Warszawie, kierownik Zakładu Badań nad Dziejami Polski w Instytucie Historii PAN, autor m.in.: „Grudzień 1970. Geneza – przebieg – konsekwencje”, „»Polskie miesiące« czyli kryzys(y) w PRL”, „Siedmiu wspaniałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR”.
Andrzej Fąfara, dr hab., prof. w Instytucie Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, autor m.in.: „Mikroekonomiczny obraz przemysłu Polski Ludowej w latach 1950–1980 na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego”.
Jerzy Kochanowski, prof. dr hab., pracownik Wydziału Nauk o Kulturze

w PRL (1982–1989). Próba uratowania socjalizmu”.
Dariusz Jarosz, prof. dr hab., Instytut Historii PAN, autor m.in.: „Mieszkanie się należy... Studium z peerelowskich praktyk społecznych”, z Grzegorzem Miernikiem, „»Zhańbiona« wieś Okół: opowieści o buncie” (Nagroda POLITYKI).
Sławomir Kamosiński, dr hab., prof. w Instytucie Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, autor m.in.: „Mikroekonomiczny obraz przemysłu Polski Ludowej w latach 1950–1980 na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego”.
Jerzy Kochanowski, prof. dr hab., pracownik Wydziału Nauk o Kulturze

i Sztuce Uniwersytetu Warszawskiego, badacz dziejów najnowszych społeczeństw środkowej Europy, redaktor naczelny „Przeglądu Historycznego”.
Krzysztof Kosiński, dr hab., prof. w Instytucie Historii PAN, autor m.in.: „Historia pijaństwa w czasach PRL” i książek o postawach młodzieży w PRL.
Piotr Osęka, dr hab., prof. w Instytucie Studiów Politycznych PAN, autor m.in.: „Mydlenie oczu, przypadki propagandy w Polsce”, „Rytuały w stalinizmie w PRL”, „Marzec '68”.
Jan Skórzyński, dr hab., prof. w Collegium Civitas, był red. nac. wydawnictwa „Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–89”, autor m.in.:

„Ugoda i rewolucja. Władza i opozycja 1985–1989”, „Od Solidarności do wolności”, „Rewolucja Okrągłego Stołu”.
Marcin Zaremba, dr hab., prof., Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego i autor m.in.: „Komunizm, legitymizacja, nacjonalizm. Nacjonalistyczna legitymizacja władzy komunistycznej w Polsce”.

Oraz dziennikarze POLITYKI:
Jan Dziadul, **Adam Grzeszak**, **Marek Henzler**, **Iwona Kochanowska**, **Agnieszka Mazurczyk**, **Marek Ostrowski**, **Zdzisław Pietrasik**, **Piotr Pytlakowski**, **Adam Szostkiewicz**, **Tadeusz Zawadzki**.

Kalendarium

znaczących wydarzeń dekady gierkowskiej

1970

20.12. – po krwawo stłumionych protestach na Wybrzeżu zebrane w trybie pilnym VII Plenum KC PZPR skłoniło Wiesława Gomułkę do rezygnacji z funkcji I sekretarza „ze względu na zły stan zdrowia” i powołało na to stanowisko Edwarda Gierka, dotychczas I sekretarza KW PZPR w Katowicach.

23.12. – prezesem Rady Ministrów został Piotr Jaroszewicz, dotychczasowy premier Józef Cyrankiewicz objął stanowisko przewodniczącego Rady Państwa.

1971

20.01. – Biuro Polityczne KC PZPR podjęło decyzję o odbudowie Zamku Królewskiego w Warszawie, finansowanej ze składek społecznych; Obywatelski Komitet Odbudowy zainaugurował swoją działalność **26.01.**

22–24.01. – strajki w szczecińskich zakładach pracy, zainicjowane w Stoczni im. Adolfa Warskiego, zakończone po wielogodzinnym spotkaniu stoczniowców z Gierkiem i Jaroszewiczem.

25.01. – siedmiogodzinne spotkanie I sekretarza i premiera ze stoczniowcami z Gdańska zakończone słynnym pytaniem Gierka: „No, więc jak – pomożecie?”.

6–7.02. – na VIII Plenum KC PZPR z KC usunięto Władysława Gomułkę, Zenona Kliszkę i Bolesława Jaszczuka.

11–15.02. – w wyniku strajków w łódzkich zakładach włókienniczych premier Jaroszewicz ogłosił wycofanie się z grudniowych podwyżek cen z dniem 1 marca.

3.03. – pierwsze od 14 lat spotkanie na linii władze–Kościół; prymas Polski kard. Stefan Wyszyński rozmawiał z premierem Jaroszewiczem o normalizacji stosunków.

22.03. – podwyżka cen skupu mięsa i mleka.

12.05. – w Gdańsku urodziły się pięcioraczki, skwapliwie wykorzystane propagandowo przez nową ekipę.

czerwiec – szeroko dyskutowanym wydarzeniem kulturowym stała się otwarta w Krakowie międzynarodowa wystawa fotografii artystycznej Wenus '71.

5.07. – Ciecch podpisał z British Petroleum umowę na budowę rafinerii w Gdańsku i dostawy ropy drogą morską; rafineria zdolność produkcyjną osiągnęła w listopadzie 1975 r.

15.09. – na warszawskim Stłużewcu uruchomiono pierwszą w Polsce „fabrykę domów”; kolejne w Bydgoszczy, Gdańsku i Łodzi.

17.09. – wypuszczono na wolność skazanych po Marcu '68: Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego i Macieja Kozłowskiego.

6.10. – bracia Kowalczykowie próbowali wysadzić aulę WSP w Opolu, gdzie kolejnego dnia miały odbyć się uroczystości ku czci MO i SB. Jerzy został skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywocie, jego brat Ryszard na 25 lat. Zwolnieni warunkowo: Ryszard w 1983 r., Jerzy w 1985 r.

23.10. – ostatni z 6 procesów grupy Ruch; wyroki od 7 do 4 lat więzienia (m.in. bracia Andrzej i Benedykt Czumowie, Stefan Niesiołowski; zwolnieni jesienią 1974 r. pod naciskiem opozycji i Kościoła).

26.10. – Sejm uchwalił pakiet ustaw rolnych, z których najważniejsze znosiły obowiązkowe dostawy produktów rolnych, wprowadzając w ich miejsce podatek gruntowy.

26.10. – zakupiono licencję na produkcję Fiata 126, mającego w niedalekiej przyszłości odmienić oblicze polskich dróg. Produkcję uruchomiono **22.07.1973 r.** w Bielsku-Białej, a następnie w Tychach (**09.1975**).

2.11. – wrocławski Polar, jako pierwszy zakład w Polsce, rozpoczął produkcję pralek automatycznych.

6–11.12. – VI Zjazd PZPR zaaprobował zmiany w kierownictwie partii.

1972

1.01. – otwarcie granicy między Polską a NRD dla bezwizowego i bezpasportowego ruchu turystycznego; do końca roku statystycznie co czwarty Polak i co trzeci mieszkaniec NRD odwiedził sąsiedni kraj. Coraz liczniej podróżowano również na Zachód, korzystając z możliwości limitowanego zakupu dewiz (wprowadzone **15.03.**).

11–13.02. – nieoczekiwane zwycięstwo Wojciecha Fortuny w skokach narciarskich podczas igrzysk olimpijskich w japońskim Sapporo.

28–29.03. – Józef Cyrankiewicz ustąpił z funkcji przewodniczącego Rady Państwa; zastąpił go prof. Henryk Jabłoński.

4.05. – Il-62 „Mikołaj Kopernik” zainaugurował loty transatlantyczne.

26.05. – Sejm ratyfikował układ o normalizacji stosunków z RFN z grudnia 1970 r.; wszedł w życie **3.06.1972 r.**

31.05.–1.06. – z wizytą w Polsce przebywał prezydent USA Richard Nixon. Był pierwszym urzędującym prezydentem USA odwiedzającym nasz kraj.

21.07. – na dzień przed lipcowym świętem uruchomiono w Warszawie produkcję coca-coli, jeszcze do niedawna uznawanej za symbol imperialistycznego zepsucia.

1.08. – zakup francuskiej licencji na produkcję autobusów Berliet dla Jelczańskich Zakładów Samochodowych; przy decyzji nie wzięto jednak pod uwagę stanu polskich dróg.

26.08.–11.09. – na XX Igrzyskach Olimpijskich w Monachium Polacy zdobyli 21 medali; największy entuzjazm budziły sukcesy reprezentacji Polski w piłce nożnej (złoty medal); tragicznym akcentem olimpiady był palestyński atak terrorystyczny na ekipę Izraela – zginęło 11 sportowców.

16–17.09. – po raz pierwszy zorganizowano Święto „Trybuny Ludu”; na corocznych kiermaszach i festynach można było kupić trudno dostępne na co dzień towary.

2–6.10. – wizyta Gierka (z żoną) we Francji miała być wyrazem nowego zachodniego stylu I sekretarza, podróżującego wraz z pierwszą damą.

25.10. – przewodniczącym Komitetu ds. Radia i Telewizji został w miejsce odchodzącego na emeryturę Włodzimierza Sokorskiego – Maciej Szczepański, pod którego kierownictwem telewizja stała się symbolem mieszaniny propagandy sukcesu i taniej rozrywki.

20.12. – w Brzegu uruchomiono produkcję pierwszej polskiej gumy do żucia.

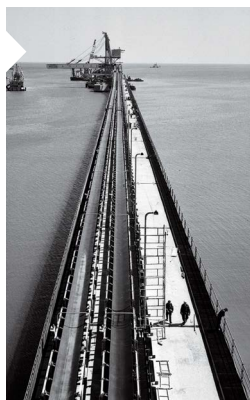
1973

- 1.01. – powstał koncern wydawniczy RSW Prasa-Książka-Ruch.
- 18.01. – pierwsza od 1968 r. premiera „Dziadów” na deskach Teatru Starego w Krakowie; reżyserował Konrad Swinarski.
- 28.04. – w Nowej Hucie odsłonięto pomnik Lenina, obiekt licznych (często kpiarskich) ataków. Najbardziej spektakularny miał miejsce w nocy z 17–18.04.1979 r., kiedy próbowano wysadzić pomnik w powietrze.
- 25.05. – kpt. Krzysztof Baranowski zakończył samotny rejs dookoła świata na jachcie „Polonez”.
- 3.06. – w Międzylesiu (Warszawa) rozpoczęto budowę Szpitala – Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka; oddano do użytku 4.06.1977 r.
- 1.07. – Polskie Radio rozpoczęło nadawanie cieszącej się olbrzymią popularnością audycji „Lato z radiem”.
- 2.07. – wprowadzono kredyty mieszkaniowe dla młodych małżeństw.
- 21.07. – pierwsza wolna od pracy sobota.
- 30.09. – pierwszy ogólnopolski czyn partyjny, szybko wszedł do propagandowego kalendarza władzy.
- 13.10. – Sejm podjął uchwałę w sprawie reformy systemu oświaty, który miał opierać się na 10-letniej powszechnej szkole ogólnokształcącej, jednolitej programowo dla uczniów miast i wsi; od realizacji odstąpiono ostatecznie w 1981 r.
- 17.10. – słynny mecz piłkarski na stadionie Wembley, w którym drużyna polska eliminując Anglików z rozgrywek zakwalifikowała się do mistrzostw świata; w rozegranych w następnym roku finałach zdobyła 3 miejsce.

1974

- 23.01. – przebywający na emigracji Czesław Miłosz otrzymał nagrodę warszawskiego Pen Clubu za przekłady literatury polskiej na język angielski.
- 1.02. – ruszyła sprzedaż w sieci sklepów Pewex, które za dewizy oferowały zarówno artykuły zagraniczne, jak polskie (oraz np. samochody i mieszkania).
- 8.02. – nowatorska adaptacja „Balladyny” Słowackiego w reż. Adama Hanuszkiewicza w Teatrze Narodowym.
- 10.04. – ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych przenosiła uprawnienia do ich wydawania z komend milicji do administracji państwowej.
- 29.05. – Sejm uchwalił ustawę o przekazywaniu gospodarstw rolnych na rzecz państwa w zamian za rentę.
- 26.06. – Sejm uchwalił Kodeks pracy, normalizując po raz pierwszy całość stosunków pracy: umowy o pracę, wynagrodzenia, urlopy, układy zbiorowe, spory, wprowadzając też przepisy zakazujące strajków (choć w zawołowanej formie).
- 18–22.07. – na trzydziestolecie PRL oddano do użytku kilka sztandarowych budowli socjalizmu: reaktor w Świerku, Port Północny w Gdańsku, Trasę Łazienkowską i Wisłostradę w Warszawie.
- 12.09. – zakup licencji na produkcję (przez Zakłady w Ursusie) ciągników Massey-Ferguson; produkcja ruszyła w pełni dopiero 10 lat później, po wprowadzeniu istotnych zmian konstrukcyjnych.
- 8–13.10. – wizyta Gierka w Stanach Zjednoczonych.

1975

- 17.01. – premiera „Ziemi obiecanej” Andrzeja Wajdy; film wywołał skrajne reakcje – od zachwytów publiczności i krytyków filmowych po zarzuty filosemityzmu i antypolonizmu.
- 20–27.04. – w Warszawie odbył się po raz pierwszy Tydzień Kultury Chrześcijańskiej, przejaw niezależnego życia kulturalnego.

16.05. – premiera „Czterdziestolatka”, jednego z ulubionych seriali telewizyjnych; tytułowy bohater inż. Stefan Karwowski był uosobieniem polskiego inteligenta.

- 28.05. – wzmocnienie władzy centralnej poprzez reformę administracyjną: likwidacja powiatów jako szczebla pośredniego pomiędzy gminami (wprowadzonymi w 1973 r.) a województwami; zwiększenie liczby województw z 17 do 49.
- 28–29.07. – z wizytą w Polsce przebywał prezydent USA Gerald Ford.
- 1.08. – Gierek podpisał w Helsinkach Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

- 4.08. – Polska i RFN podpisały porozumienie w sprawie wyjazdu do Niemiec w ramach łączenia rodzin 120 tys. obywateli polskich.
- 7–28.10. – Krystian Zimerman laureatem IX Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina.
- 5.12. – 59 intelektualistów wystosowało do władz memoriał w związku z planowanymi zmianami w konstytucji; kolejny podpisało 101.
- 6.12. – otwarcie Dworca Centralnego w Warszawie.

1976

- 17.01. – nowa ordynacja wyborcza do Sejmu i rad narodowych znosiła zgłaszanie wielu list wyborczych. Kandydować można było tylko z list Frontu Jedności Narodu.
- 10.02. – Sejm uchwalił zmiany w konstytucji, wprowadzając zapis o przewodniej roli PZPR i przyjaźni z ZSRR oraz definiując PRL jako państwo socjalistyczne. Nikt nie był przeciw, jedynym wstrzymującym się od głosu był Stanisław Stomma.
- 13–28.04. – seria zwycięstw Wojciecha Fibaka na międzynarodowych turniejach tenisowych otworzyła mu drogę do światowej kariery sportowej, a w Polsce spopularyzowała tę dziedzinę sportu.
- 28.04. – zjednoczenie ruchu młodzieżowego; ZMS i ZSMW powołały Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej.
- 25.06. – na wieść o planowanych podwyżkach cen przez Polskę przetoczyła się fala strajków, najpotężniejsze w Radomiu i Ursusie, zostały brutalnie spacyfikowane przez ZOMO. W rozpoczętych w lipcu procesach zapadały wysokie wyroki, czasem po 5–10 lat więzienia.
- 17.07.–1.08. – polskimi bohaterami XXI Igrzysk Olimpijskich w Montrealu byli siatkarze i lekkoatleci (m.in. Jacek Wszola, Irena Szewińska); Polacy zdobyli 25 medali.
- 12.08. – wprowadzenie kartek na cukier; towarzyszyły Polakom ponad 9 lat.
- 23.09. – „Apelem do społeczeństwa i władz PRL” rozpoczął działalność Komitet Obrony Robotników; 29.09. ukazał się 1 numer „Biuletynu Informacyjnego”; (10.05.1977 r. przy KOR utworzono Biuro Interwencyjne).
- wrzesień – decyzja rządu o wydzieleniu specjalnych sklepów sprzedających lepsze gatunki mięsa i wędlin po znacznie wyższych cenach (tzw. sklepy komercyjne).
- 6–8.10. – szwedzka ABBA, jeden z najbardziej popularnych zespołów muzycznych, podczas wizyty w Polsce nagrała koncert dla Studia 2 TVP.
- 12.10. – oddano do użytku drogę szybkiego ruchu Warszawa–Katowice, tzw. gierkówkę.
- 14.12. – z udziałem premiera ZSRR Aleksieja Kosygina i najwyższych władz państwowych odbyły się uroczystości oddania do użytku Huty Katowice, gigantycznego przedsięwzięcia ekipy Gierka.

1977

styczeń – w drugim obiegu ukazuje się 1. numer kwartalnika literackiego „Zapis”.

- 1.01.** – kolejne ułatwienie w ruchu turystycznym – specjalny stempel w dowodzie osobistym wystarczał do wyjazdu do europejskich krajów socjalistycznych.
- 25.02.** – premiera „Człowieka z marmuru” Andrzeja Wajdy.
- 25.03.** – powstaje Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO).
- 7.05.** – w Krakowie znaleziono ciało współpracownika KOR – studenta UJ Stanisława Pyjasa, zabitego przez „nieznanych sprawców”.
- 15.05.** – w Nowej Hucie po 17 latach bojów z władzami wierni doczekali się swojego kościoła. Konsekracji świątyni p.w. Matki Boskiej Królowej Polski (zw. Arką) dokonał kard. Karol Wojtyła.
- 24–30.05.** – w warszawskim kościele św. Marcina 14 osób prowadziło głódówkę w sprawie uwolnienia aresztowanych w Czerwcu '76 robotników oraz członków KOR.
- wrzesień** – pierwszy numer opozycyjnego pisma „Robotnik”; pierwsza publikacja Niezależnej Oficyny Wydawniczej (NOWa).
- 27.10.** – Sejm przyjął ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym i rentowym rolników indywidualnych; pierwsze wypłaty ruszyły w styczniu 1980 r.
- listopad** – opozycja organizuje wykłady w ramach Uniwersytetu Latającego i w styczniu kolejnego roku Towarzystwa Kursów Naukowych.
- 29.12.** – otwarto Centralną Magistralę Kolejową.
- 29–31.12.** – wizyta w Polsce prezydenta USA Jimmy'ego Cartera.

1978

- styczeń** – „Aneks” wydał w Londynie „Czarną księgę cenzury w PRL”, zawierającą materiały wywiezione z Polski przez jednego z cenzorów.
- 23.02.** – w Katowicach powstają pierwsze Wolne Związki Zawodowe; **29.04.** kolejne na Wybrzeżu.
- 20.03.** – Krystyna Chojnowska-Liskiewicz na jachtzie „Mazurek” po 2 latach samotnej żeglugi zakończyła rejs dookoła Ziemi. Była pierwszą kobietą, która tego dokonała.
- 3.05.** – z taśm FSO zjechał nowy model samochodu, któremu w drodze plebiscytu „Życia Warszawy” nadano nazwę Polonez; dla jednych był sportową wersją czołgu, ale dla nielicznych posiadaczy – powodem do dumy.
- 27.06.–5.07.** – pierwszy (i jedyny) Polak w kosmosie. Mjr Mirosław Hermaszewski zabrał ze sobą na orbitę flagę narodową, fotografie Gierka i Breżniewa, miniaturowe wydanie „Manifestu PKWN” i proporzec Huty Katowice.
- lipiec** – w drugim obiegu wyszedł 1. numer kwartalnika politycznego „Krytyka”.
- 1.08.** – radomskie Zakłady Metalowe uruchomiły licencyjną produkcję maszyn do szycia marki Singer.
- 6.09.** – taśmy produkcyjne Warszawskich Zakładów Telewizyjnych opuściły pierwsze polskie telewizory kolorowe marki Jowisz.
- 16.10.** – kardynał Karol Wojtyła wybrany na papieża.
- 17.10.** – Wanda Rutkiewicz, jako pierwsza z polskich himalaistów, pierwsza Europejka i trzecia kobieta na świecie zdobyła Mount Everest.

1979

- 1.01.–16.02.** – gwałtowny atak mrozów, ze względu na paraliż kraju nazwany zimą stulecia.
- 3–4.02.** – inauguracja wykładów Uniwersytetu Ludowego, niezależnej inicjatywy edukacyjnej dla wsi; stoperowana przez MO.
- 15.02.** – wybuch gazu w budynku PKO tzw. Rotundzie w Warszawie; zginęło 49 osób, ponad 110 odniosło rany.
- 21.03.** – brutalna napaść na uczestników spotkania Towarzystwa Kursów Naukowych w mieszkaniu Jacka Kuronia.
- 23.03.** – w kraju zezwolono na działanie firm polonijnych, warunkiem było zagwarantowanie państwu 51 proc. udziałów.
- 2–10.06.** – pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, podczas której pały z ust papieża znamienne słowa: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, TEJ ZIEMI”.
- lipiec** – z inicjatywy KSS KOR powstała Karta Praw Robotniczych, podpisana przez 107 działaczy opozycyjnych i wydrukowana w specjalnym numerze „Robotnika”.
- 29.07.** – powstanie Ruchu Młodej Polski.
- 1.09.** – powstanie Konfederacji Polski Niepodległej (KPN).
- 8.10.** – w Muzeum Narodowym w Krakowie otwarto wystawę „Polaków portret własny”, która stała się manifestacją dumy narodowej i patriotyzmu.

1980

- 11–15.02.** – VIII Zjazd PZPR. Piotr Jaroszewicz nie wszedł do Biura Politycznego i **18.02.** podał się do dymisji. Nowym premierem został Edward Babiuch. Jaroszewicz miał odegrać rolę kozła ofiarnego, winnego dotychczasowych niepowodzeń gospodarczych.
- 14.03.** – katastrofa lotnicza niedaleko lotniska Okęcie w Warszawie; 87 ofiar śmiertelnych.
- 27.03.** – apel o zaostrzenie polityki kulturalnej państwa wystosowany przez tzw. grupę Grunwald: filmowców, publicystów i aktywistów partyjnych o nastawieniu narodowym.
- 19.05.** – Gierek wystąpił w roli mediatora na linii Wschód–Zachód, zapraszając do Warszawy sekretarza generalnego KPZR Leonida Breżniewa i prezydenta Francji Valery'ego Giscarda d'Estaing.
- lipiec** – wprowadzona 1 lipca kolejna podwyżka cen mięsa i wędlin spowodowała wybuch strajków w całym kraju; łącznie ponad 80 tys. osób w 177 zakładach pracy.
- 19.07.–3.08.** – XXII Igrzyska Olimpijskie w Moskwie; zbojkotowane przez niektóre państwa z racji radzieckiej agresji na Afganistan. W zbiorowej pamięci Polaków pozostał słynny gest Kozakiewicza.
- 14–31.08.** – od Stoczni Gdańskiej im. Lenina rozpoczęły się strajki, szybko obejmując całe Wybrzeże. **16.08.** powstał Międzyzakładowy Komitet Strajkowy z Lechem Wałęsą na czele. Do podpisania historycznych porozumień doszło **31.08.** w sali BHP Stoczni Gdańskiej, dzień wcześniej podobne porozumienie podpisano w Szczecinie.
- 24.08.** – zmiany na najwyższych szczeblach władzy i w KC; nowym premierem Józef Pińkowski. Usunięto m.in. utożsamianego z propagandą sukcesu Macieja Szczepańskiego.
- 29.08.–3.09.** – strajki na Śląsku; powstały w Jastrzębiu MKS skupiały 24 kopalnie. Porozumienia podpisano **3.09.**
- 5/6.09.** – zwołane w trybie nadzwyczajnym VI Plenum KC PZPR zwołało Edwarda Gierka z funkcji I sekretarza partii „ze względu na zły stan zdrowia”.

OPRACOWAŁA IWONA KOCHANOWSKA